

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendü tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiaadóhivatának küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 -	—	—
Negyedévre — — — — —	2 -	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Közoktatásügyünk.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter nagy-szabású beszédjében megrajzolta a magyar közoktatás és nevelésnek a képét; egy emberöltő óta készül a nagyszerű épület erős boltíveivel, szép oszlopcsarnokaival, ragyogó kupoláival, még nincs teljesen készen, de azért folyik benne a munka, tanárok és diákok dolgoznak 10 hónapon keresztül; kívül még ott vannak az állványok s évenként leg-alább egyszer az ország legelső emberei, a képviselők, élükön a közoktatásügyi miniszterrel körü-járják, ez állványokat, végig nézik a nagyszerű épületet, elismerik annak szépségeit, de egyuttal rámutatnak hibáira is. A nagy közönség pedig ér-deklődéssel várja, mi lesz az eredmény; a haza reménye, az ifjuság szenvedőleges állapotban van, a tanárok pedig hallgatnak és tanulnak. Minden évben a közoktatás ügynek vitája arról győz meg, hogy nem lehet az épület körül való állványokat elvinni, a folytonos javítgatások, új épület rész-letek építése, soknak lerontása, szükségessé teszi azokat. A közoktatás ügyről való tanácskozásban a képviselőknek a szó igaz értelmében *honatyóknak* kell lenniük. És a gondos szülő szeretetével kell tárgyalniok a haza reményeinek oktatását és neve-lését, mert ők a felelősök a nemzet erőinek a ki-műveléséért. Korunk romboló szelleme behatolt az iskolába s érezteti hatásait az egész vonalon. Az oktatás ugyan megfelelő, de a nevelés, az határo-zottan gyenge lábón áll. Az ifjuság erkölcsi érzéke, tekintély tisztelete, veszendőben van. A liberalis nevelési elvek ha be is váltak az ismeretek köz-lésében, teméntelen sok bajnak váltak okaivá az ifjuság fegyelmezését illetőleg. A liberalis nevelés, mely az értelemre fekteti a fő súlyt s mellőzi az emlékezetet, arra segíti az ifjut, hogy könnyebben

tud járni a tudományok tengerén, tisztább, világo-sabb a feje, de egyuttal üresebb is. A liberalis nevelés dicsekszik az ő természetességével, inductiv módszerével, testi nevelésével s mégis satnyul gyen-gül az ifjuság. Mi ennek az oka? Az, hogy, az egész oktatásügynek nem jó a fundamentuma. Vegyük csak a középiskolai oktatást. Itt minden tárgy vonatkozásban van egymással, a vallástan azonban izolálva van a többitől, minél fogva a szivképzés félszeg, sőt alap nélkül való, s a lelki fejlődés egészségtelen. Szomorú, de való tény az, hogy az ugynevezett kamasz korban lévő ifjak nagy része erkölcsileg elbukott. Positív hitből fakadó, biztos erkölcsi alapra kell fektetni az egész oktatás ügyet, keresztény nevelésben kell részesí-teni az ifjuságot. A keresztény igazságban van meg az örök szépnék és igaznak a fogalma, az tölti meg és teszi erőssé ifjaink szivét és lelkét acé-lozza meg őket s ha jönnek az élet küzdelmei és megpróbáltatásai, nem változó theoriák pókhálóiba, hanem egy erős szirtbe kapaszkodhatnak, honnan nem tudják lesodorni a viharzó tenger hullámai.

Jó lenne, ha magyar közönségünk figyelem-mel kísérné és levonná a következtetéseket a most napirenden lévő közoktatásügyi vitából. A keresz-tény elvek hangoztatói a képviselő házban a nép-párti képviselők. Ők állanak a 900-dos ker. alapo-pon, ők a történeti hagyományoknak, a keresztény Magyarországának igazi képviselői.

Említettük, hogy a közoktatás ügyünk épüle-te körül még ott vannak az állványok s a minisz-ter csakugyan beszélt is újítások és javítgatásokról. A művészeti oktatás felvételével sok dicséretet ka-pott, nagy hűhóval tanácskozott az ország minden hozzá értő fia e nevezetes reform megvalósítása felől, az eredmény csaknem semmi. Egyebeket mel-lőzve a középiskolákra vonatkozólag jelen beszédé-

ben is dicsekszik három nevezetes dologgal : a kötelező játékdélutánokkal, a tanárképzésben tartott u. n. szülői konferenciákkal és az új tantervvel. Nem mondunk ezen új reformokról előleges véleményt, sőt megdicsérik a miniszter találékony-ságát. De nemcsak a föld, hanem az ég számára is kell nevelni, nem sejtelmekkel, hiú vágyakkal és üres ideálokkal, hanem keresztény igazságokkal és erkölcsi elvekkel kell első sorban megtölteni az ifjuság szívét, ezekre, mint fundamentumokra kell építeni a magyar közoktatás ügyét. Ehez azonban a felekezet nélküli államnak nincs érveke, mert nincs vallásos meggyőződése. A felekezet nélküli állam szemében a kereszténynevelés csak egy rendszer a sok közül s nem is a legjobb. Így történik az, hogy szilárd alap nélkül tétveg vélemények és rendszerek közt ide-oda kapkodás és felületesség jellemzi közoktatásügyünket. De azért a társadalomnak legtekintélyesebb társasága, az egyház mint jó anya küzdve ezerféle nehézséggel gondosan felkarolja gyermekeinek keresztény nevelését. Erről győznek meg bennünket a mostani országgyűlési viták, melyekben a keresztény nevelésért nagy lelkesedéssel küzd a néppárt.

Az állam

és az erd. róm. kath. középiskolák főtanhatósága közt kötött szerződés a gyulafehérvári főgymnasiumra nézve.

1895. aug. 22-én jött létre az említett szerződés, melynek következő részletéről akarok egy szerény észrevételt megtenni.

„5. p. A vallás és közoktatásügyi magyar királyi miniszter a következő tanszékeket tölti be : egy ó-klasszikai, egy magyar-német, egy latin-magyar, egy latin-történelmi, egy természettan-mennyiségtani és egy mennyiségtan-ábrázoló mér-tani tanszéket.

A többi hét rendes tanszék tanárát és pedig egy ó-klasszikai, egy latin-magyar, egy német-magyar, egy természettan-mennyiségtani egy természetrajz-földrajzi, egy szabadkézi és mértani rajzi és egy a görögöt helyettesítő irodalmi tanfolyamhoz szükséges latin-magyar tanszék tanárát . . . az erdélyi római katolikus Státus-nevezi ki és alkalmazza.

Ugyanezen pont a vallás tanárának, igazgatójának, torna, egészségtan és ének tanárának kinevezését is a mi főtanhatóságunk hatáskörébe utalja, de ez a kérdés tárgyalandó szempontját nem érinti.

A mint a fennebb közölt dátumból látható, a szerződés megkötésekor még az új állami tanterv és annak órabeosztása nem volt tekintetbe vehető ;

de tekintetbe kell venni most, midőn a szerződés nemsokára, az új tanterv pedig a jövő iskolai évben hat osztályban, egy év múlva pedig az egész középiskolában életbe lép.

Ha a fennebb közölt tanszékeket, az új tanterv óraszámait megfigyeljük, s a kultuszminiszter által betöltendő állásokat A.) betűvel, a főtanhatóságunk által alkalmazottakét B.) betűvel jelöljük, a kimutatás ez lesz :

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Magyar ny.	Latin ny.	Görög ny.	Görög h. olvasm.	Görög h. rajz	Német ny.	Történelem	Földrajz	Természettan	Természettan	Mathematika	Rajz. geom.	Bölcsészet	Szépirod.
30	44	19	11	8	19	18	8	13	8	26	10	3	2
A	A	A			A								
B	B	B											
A	A												
B	A				B	A							
							B	B	A	A			
									B	B	A	A	
B	B				B							B	

A mint első tekintetre látható, a történelem 18 órájára csak egy tanár fog kinevezetni, a kinek másik tárgya a latin nyelv. Hogy taníthat ez valamikor latint? A földrajz-természettan 21 órája szintén egyetlen tanárnak jut. Hogy fog ez boldogulni? Ha valaki azt akarná elvenetni, hogy a harmadik osztály 2 földrajzi óráját a természettan tanára is megkaphatná, azt egyszerűen a tanterv és a középiskolai tanárvizsgálati szabályzat alaposabb áttekintésére utalnám, mert ezekből kitűnik, hogy a földrajz tanár igenis képesítve van a természet-tani földrajz tanítására, de a természettan tanára nincs Amerika és Ausztrália földrajzának előadására.

Az 1—4 és 6. szám alatt felsorolt tárgyak 123 órájára, ha a történet tanár latin szakját figyelembe nem vesszük, ki fog nevezetni 7 tanár : tehát 4 tanárnak 18, 3 tanárnak heti 17 óra jut, ezzel szemben az 5 és a 10—12 szám alatt jelzett tárgyak 52 órájára jön 4 tanár, tehát mindenkire jut 13 azaz : tizenhárom óra. Hol itt az arány? Hol van az igazgató, ki ezeket a szabályoknak megfelelőleg lenne képes beosztani?

Multhatatlanul szükséges tehát az egész szerződést erre való tekintettel revideálni, s a legegyszerűbb megoldás az lesz, hogy az állam ejtse el az utolsó helyen felvett mennyiség-tan-ábrázoló mértani tanszéket betöltés-t és a helyett nevezzen ki egy természetrajz-földrajzra képesített tanárt. A főtanhatóság pedig e helyett egy történelem-földrajzi tanszéket töltsön be és így minden egészen rendben lesz.

Csiky M.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgetti: Kovács Gyúrfás.

IV. Plébániák.

Szék. A széki lelkészségről akarván tarlózni, egyelőre megemlékszem az etnographusok és terminologusok azon törekvéseiről, melyekkel a „Szék” elnevezéshez bizonyos jelentőséget, értelmet kötnék. Szék alatt ugyanis „gázló”, „halfogó vizrekeszt” értenek s egy értelműnek tartják Chege, Zege, Zeyge, Zegge ősi szavakkal, melyek bár különböző alakokban, de mind csekély, sekély — átlátható vizet, vizrekeszt jelentenek, hol a vizet, mint a széki mondja — feldugva, halfogókat alkotnak. Fontosabb íly halfogóknál, gázlók, átjáróknál régen örölmásokat szerveztek és a gázlókra átjáróktól, vagy a halászoiktól adót, vámot is szedtek. Innen bekövetkezett azon fogalom-átalakulás, hogy emlegetett tárgynevek, mint foglalkozást jelentő nevektől, tulajdonnevek, személynevek is keletkeztek: mint Cheke, Chekes, Cheka, Zek, Zeeek, Zyk, stb., melyek tehát nemcsak a foglalkozást, de a foglalkozót is jelentették. — Valóban ha eme definíciókat Szék névvel kapcsolatba hozzuk: azt kell következtetnünk a terminologia alapján, hogy e helységben íly halfogó rekeszeknek, gázlók-nak kellett, vagy kell lenniök. És e levezetést csakugyan igazolja a valóság. Mert hisz' most is a nem messzi Zege-éi és ugyan épen a nagykiterjedésű Szék-i-tóban negy mennyiségű hal és halászáttal találkoznunk s így elfogadható Szék névnek azon értelmezése, hogy a z rokon fogalom lenne a csekély, sekély, szejke stb. vizsaz azon történt foglalkozás és foglalkozókkal, miket mi előbb emlegetett Chege, Chek, Zek stb. alakjaiban ismertünk a múltból.

De mert Szék egyuttal sóbányászat helye is volt s maig is sótelepekkel telt helység: „szorosan összefügg a fentebb emlegetett fogalmi körrel a sóbányák Szék neve is, mivel a sóbányák megvárolása, mint a Gellért-legendából kitünik, már a XI. század legelején ismert dolog volt a letelepült magyarság előtt.“ Azonkívül a sóhelyek régen, körülkerítve lévén (Clus = clusa = Kolos-akna = zárt akna), mint ilyenek nemcsak kiválóbb őrizet alatt állott javait képezték az országnak, hanem azon Sóhelyeken oly széköt, csekéket is keletkeztek, melyek ugy a bányászat fogalmát mint a só biztos határok közti őrizetét és a sóvámszedést is magukban foglalták fogalmilag. Innen van, hogy sóban forgó helységünket is régen Szék-Aknának*) nevezték.

*) Descriptio Residentiae Székienensis.

s innen van hogy a Szék nevet más bányánál is pld. a máramarosi Róna-Székben is feltaláljuk.)

Ezek szerint Szék őselemben nem valamelyes üllő helyet (sedest) — hanem a halászat és bányászat fogalmi körébe eső olyan helységnevet, a kebelében régen üzött sóbányászkodást és most is meglévő gázlóit és halászatát összpontosítja egy fogalom alatt. Tehát e téren egy gyűjtő név jelentőségével is bír. —

Ennyi elég Szék neve és jelentményéről.

Mi magát Szék történelmi múltjait illeti: „eredetere nagyon régi. Valószínű, hogy sóbányáit már a Rómaiak művelték. Okmányok csak 1002-ben emlékeznek meg róla. Lakói székely eredetű települők.**) E helységet 1258. évben IV. Béla egy Nemes nevű főrnak adományozza. III. András idejében már szép privilegiumokkal megajándékozott tekintélyes város. 1438 évtől kezdve sok ideig sóbányái a királyok magán jövedelmét képezték. A XVII. században egy rész azokból álböncshidai hidfentartására rendeltetett. 1659-ben Barscai Ákos bányáiból 400 frtot rendelt a kolozsvári ev. ref. kollegiumnak, mit Apafy Mihály is megerősített.) Ugy lát-szik a bányaművelés Apafy Mihály után megszűnt, mert a Szepesi Ignác-féle Canonica Visitatio decretumához összegyűjtött adalékok egyikében az foglaltatik: „az itteni sóbányák sokáig felhagyatva maradvá, 1773. évben ismét művelés alá kerülnek. A bányaművelés 1775-ig tartott; de 1783. évben ismét megszűnnek). 1793-ban pedig sóaknája a marosújvári jövedelmezőbb sóakna megnyitása folytán végkép felhagyatott.)

Mint ezekből látható a régi rangosságából most csak „mezőváros” címét megtartott Szék nagyközség: régen a kiváltságos helyek közé tartozott. Ezen kiváltságok (mint általában a többi erdélyi régi só bányahelyek — Torda, Deés, Deesakna — kiváltságnál) következők voltak: 5)

a.) Minden rendes és rendkívüli taxák fizetése alóli felmentés.

6.) Felmentés a katonáskodás és általán a hadakozás terheinek viselése alól.

c.) Jus gladii — pallos-jog. — A jus gladii jelvényét s egyuttal végrehajtó szerszámát láttam a városházánál. Három újjnyi széles, két éltű finom acél pallos ez. Hossza valamivel több egy méternél. Markolat védője jobb és balra hajló kigyófej. Hegye le van törve. Hármás vércsatorna fut le rajta. Bőrrel bevont hüvelyben áll. A milienaris kiállításán 16-ik századból valónak konstalták. —

Nagyon természetes, hogy Szék oly nevezetessé sóbányateleplévé a múltban, meg-

1) Akadémiai Értesítő 1897. évi 93-ik füzeté. 520. l. hol Sebestyén Gyulának a „székelyek neve és eredete c. tanulmányát ismertet. Innen vettem át Szék fogalmára való fejtegetések fonatát

*) III. Endre királynak Torda-Akna részére 1291. évben kiadott levele szerint Torda-Akna olyan szabadalmakat nyer, melyekkel a deesaknai Széki és kolosi betelepítettek is bírnak. Ezek (hospites) német eredetűek lévén — tehát Szék régi bányászai németek voltak. (Andreanum diploma. A széki ev. ref. egyház levéltárából a a deesaknaiak részére 1-44. július 10-én lemasolta Bárdi János széki pap.)

2) „Szék mezőváros, nagyközség tanügyének története.“ Szerk. Bence Károly igazgató. 1898 évben 1—2 lap.)

3) Descriptio Residentiae Székienensis secundum normam ab excell. illustr. D. Praesule Ignatio et lib. Baronibus Szepesi de Négyes die II. martii a. 1825. gratiosae praescriptam. Residentia levéltárából.

4) U. ott.

5) „Tarlózás Deesakna bányanagyközség miújja is jelenéből.“ 1897. II. 10. 12. 43. l. mely lapokon az erdélyi régi sóbányák kiváltságnál és privilegialis leveleiről van szó.

felelő vallási intézményekkel kellett bírnia. Ezen vallási intézményekről következő jegyzeteink vannak.

1470-ben Szentlélek-ről nevezett egyháza említetik. Plebánosa Ilyés, kit Mátyás király mindeu adóemfizetésétől felmentve, neki és utódainak a széki sókamara jövedelméből évenként 25 aranyforintot utalványoz. (Dipl. irattár 27506, 28304 és 29048.)

1479-ben szintén Ilyés a plebános, kinek egy balastava van.

1485-ben plebánosa Domokos.

1505-ben István.

1516-ban a predicatorok-jólasz rendjének egy Lukács nevű tagja említetik, mint plebános Márton plebánossal egyetemben és Gallus s Péter áltáristákkal. ⁶⁾

Mindezekből kitűnik, hogy itta reformáció előtt tekintélyes plebánia volt élen a plebánossal és egyes oltárok külön lelkészeivel (áltáristákkal.)

Régi katolikus templomát most az ev. reformátusok bírják. Fekütnöbbséki építészeti stílust nem áral el. Ugy látszik az idők vasfoga lerágtá azt róla. Balról tágas folyosó övezi, mint a teutonok által épített más templomoknál is látható ilyen. A lefolyt évtized első felében restauráltatva, a vakolat leverésekor szentek faltestményeifülnedeztek volt elé — mint ott halottam. Már e körülmény is régi kath. eredet és építkezésre vall. — —

A plebánia n jabb restaurációja. Erről egy régi irat így beszél: Szék, régen Szék-Akna privilegizált mezővárosában, mely az erdélyi fejedelemség Doboka nevű⁷⁾ megyéjében van kebelezve, létezik a szent István királyról nevezett szigorúbb rendű Ferenczések Tartományának Residentiája, melynek legelső telephelyét a franciseanusok 1741-ben 36 renes forinton⁸⁾ vásárolták és 1742-ben említett szerzetesek már be is telepedve Residentiájukat felépítik. Ezen épület 14 öl hosszú és 2⁵/₈ öl széles volt, 5 cellát számált és egy refectoriumot. A Residentiától külön állt a konyha, eseléségnek két külön álló hajéka vala, számukra külön konyhával. Ezekén kívül voltak a többi gazdasági épületek miket itt elhagyok. Mindezek fektüdtek egy szép kertben, melynek egyik része gyümölcsös-, másik virágos-, harmadik pedig virágos s egyuttal veteményes kert volt.⁹⁾

Igy tehát a Ferenczrendi atyák 1741—42. években mint már telektulajdonosok Széken lábukat megvetve: restauratorai lettek a széki lelkészségnek. De már ezelőtt ugyan ezen szerzetesek Kolozsvárról kijárogatni szoktak Istenisztelet tartására.¹⁰⁾ Ezen helvét hitvallás város mindent megkísérlett a katolikusoknak s különösen a szerzeteseknek ide leendő betelepülése ellen, de az itteni sóhivatal segedelme és védelme folytán engednie kellett Leghevesebb ellenállást egy Kasza István nevű egyén fejtett ki, de törvény elé idéztette, ijedtében a szélhűdés érte.¹¹⁾

Ekként tehát a sós tiszték és az itteni állam javak

5.) Ezen foljegyzéseket Kádár József polg. isk. tanár boesátotta rendelkezésem alá. Ő mint megyénk kiváló monographusa sok egyházi emlék és adat felderítője.

7.) Most Szolnok-Doboka megyében, mely a régi Doboka és Belső-Szolnokból egyesítettett.

8.) Az 1743. év december 16-án kelt Lit. Statutoria szerint Vigler Márton ajándékozta a residentia telkét, mely a Felszeg utcában fekszik.

9.) Descriptio Residentiae. 1825-ből a Residentia levéltárában.

10.) u. ott Discriptio Residentie. 1825-ből a Residentia levéltárában.

11.) u. ott.

egyéb tisztjei, kik között Vigler Márton uradalmi intéző is volt, támogatva a szerzetes atyákat, szintén részesei a kath. hitélet itteni újabb felébredésének. Sőt a katolikusok azt is kiviszik, hogy a tanácsba bejutnak. Így: 1766-ban már az egyenlőség elve szerint votak képviselve; de 1825-ben csak két katolikus találnak a tanácsban — a főjegyzőt (notarius primarius) és egy tanácsost¹²⁾

T e m p l o m é p i t é s. A szerzetesek megtelepedésük után templomépítésre gondolnak. E célra Mária Terézia királynő 500 forintot ajándékoz, mely összeghez más jötevők adakozásai is járulván 1753. június 3-án leteszik alapkövét templomnak, mely azonban csak 1795-ik évben készült el teljesen. E templomba két ajtó vezetett; egyik rendes bejáró volt, a másik a sekrestyéből nyílt. Kelet felől három ablakon nyerte világát, a chórusból pedig egyen. Hossza 11¹/₂ öl, széle pedig 5 ölre terjed. Nyugoti oldalán a sekrestyével kapcsolatosan esernoka volt. Tornyát összeépítették a Residentiával. Déli részén Nép. János szobra állt a falbaillesztetten, tornyából pedig három harang hívta istentiszteletre a híveket. Egyik 160, másik 83, harmadik pedig 50 fontos. A templom Nép. János tiszteletére volt emelve, ezért ennek képe diszitette a főoltárt. Volt két mellékoltár. Ezek paduai szent Antal és sereafi szt. Ferencz tiszteletére lettek emelve. A chórusban 4 vátozatu orgona szolt; a falakat a Keresztut — és Szent Szűz képei diszesítették. — Ez a restauráció idejéből való templom képe.

(Folyt. köv.)

A fekete könyvből.

II.

A nagy kutya.

Soha életemben embernek jobb nevet nem adtak. Mert ez kutya volt és nagy. E két jeles tulajdonságáért kapta a nevét. Hogy kutya volt, abban nincs miért kételkedjek senki. Mert a ki kutya akar lenni, attól két dolgot követelnek meg föltétlenül: hogy ugasson, s hogy legyen legalább két lába. Ha több van, annál jobb. Már pedig az, a mi nekünk volt, ugatott, s lábainak száma kielégíthette a legmagasabb igényeket is, lévén azok négyen. Aztán, hogy nagy volt, azt már igazán kár volna kétségbe vonni. Mert, hogy sokat ne mondjak, legalább tiszter akkora volt, mint a köztiszteltben álló Maxi. Aztán végül is miért ne lehetett volna az a kutya nagy, mikor az volt?

Máskülönbben a rendkívüli állatok közé tartozott. Származása megegyezett a proletárok rendes származási módjával: nem lett, hanem úgy termett nagyon az udvarunkon. Mikor egyszer este hazamentünk, előnkbe jött, fogadott minket, s alázatos nyihogás közt tette le a hűségeskűt. Sohasem látnuk azelőtt. És hiába kérdeztük, hogy honnan jött, mit akar itt,

12) Descriptio Residentiae, 1825-ből a Residentia levéltárában.

ki küldötte, nem felelt semmit, -- más kutya sem csinált volna különben -- s hiába kergettük, mert nem volt hajlandó széttépni azt a viszonyt, a mit még meg sem kezdtünk. Meglapult a földön, s látszott rajta, hogy képes elszenvadni az egyiptomi tiz csapást annélkül, hogy helyéből megmozdulna, Gondoltuk: ugy sincs kutyánk, hát legyen. Mikor aztán látta, hogy belenyugszunk itt-létben, felugrott, körülszaladta az udvart, ugatott a világ négy tájéka felé, s ezzel emlékeztetül adta mindazoknak, a kiket illet, hogy ezentul ő togja megvédeni hajlékunkat szárazon és vizen, külső és belső ellenség ellen.

Először még azt hittük, hogy kísértet, vagy talán maga az ördög. De aztán kellő vizsgálódás után megszelídült a nézetünk. Mert azt még az iskolában tanultuk, hogy csak az az ördög, a mi vagy kívül vagy belül teke, s lólábai vannak. Ez pedig nem volt fekete. Rövid sárgás szőr borította fogyatékosan a testét itt-ott tenyéryni pusztagásokkal: regényes multnak esacska tanjuleivel. Lábai sem mutattak rokonságot a lólábbal. Éppen csak, hogy kutya lábak voltak. Maradj hát itt nagy kutya.

Másnap persze elterjedt az egész faluban, hogy a felvigyázóknak kutyája akadt: nagy és narap. Mi sem természetesebb, mint hogy a legközelebbi napon mind a két szomszédunk puliszkáit főzött. És hogy a nagy kutya és a puliszka főzés csakugyan logikai összefüggésben áll egymással; azt rögtön meg is értelmezem.

A nagy kutya iszonyatos lelkiismeretességgel teljesítette házörzői kötelességét. Gyannus lélek az ajtón még nappal sem jöhetett be, éjjel nem eresztette be a gyantulanokat sem. Pedig igazán kár volt ez a nagy lelkiismeretesség, mert az egész udvaron egy pár csirkefiú s egy boglya szalmán kívül nem volt egyéb felkelhetőség. Igaz, hogy az a szalma nem tartozott a közönséges szalmák közé. Olyanforma átok alatt nyögött, mint az Argyrus királyfiék almája: tavaszra kelve elfogyott, anélkül, hogy hozzányúltunk volna.

Ugy jutottunk különben hozzá, hogy a lelkem apám beprotégált valakit saját magánál vasuti munkásnak. Aztán az a munkás halálból minden esztendőben hozott az aratás után egy szekér szalmát. Már hogy a hála érzete miatt ragadta azt az embert épen ilyen irányban, azt nem tudom. Elég az hozzá, hogy mi abban benteregünk egészen az esős idők beálltáig, a mikor is a szalma végre boglya alakot öltethetett. Minthogy pedig mi a szalmát nem használtuk csak szappan buborék fúvásához, a természet törvényei szerint a boglyának tavaszkor is boglyának kellett volna lennie. És mégsem az volt: közönséges semmi lett belőle.

Oka pedig annak a természetellenes tüneménynek abban keresendő, hogy a két békés szomszédunk rendszeren átjárt a kerten mihozzánk egy-egy marok szalmára, s így aztán egy pillanattig sem csodálkoztunk, ha tavaszkor a boglya helyett csak romokat találtunk.

Minthogy pedig kedves szomszédaink most alkotmányos jogaiknak gyakorlásában a nagy kutya által akadályozva látták magukat, így gondolkodtak: felvigyázóknak nincs szüksége a nagy kutyára, de nekünk van a szalmára, tehát: a nagy kutyának pusztulnia kell. És ismét tehát: puliszka, puliszka kába patkánymérget s ezzel barátságosan megvendégtetik a nagy kutya.

Felsültek.

Mert a nagy kutya mem ment hozzájuk látogatóba, mint a hogyan ez az általános kutya illemtan előírja. Nem járt sehova, csak a kertbe egerészni. Mert azt nagyon szerette. Órákig ellesett egy-egy fiaeger után. Ezzel is különben csak a gazdájának akart spórolni. Az utczára is csak olyankor ment ki, ha rendet kellett csinálni, mikor t. i. a közelben valahol kutyapárbaj támadt. Ilyenkor ő vitte a békítő szerepet: elverte valamenyit.

Mindig komoly volt, s hivatásának magaslatán állott. De azért gyakran bevegyült közénk apró nép közé játszani. Ha a seprűt vettük, azonnal felderült az arca. Egyet ásitott a két első lábát hosszan elnyújtotta, s leste a támadást. De nekünk is volt eszünk, mert a seprűt körbe forgattuk az orra körül úgy, hogy nem tudta megfogni. Egyszer-mászor megszurkáltuk vele az orrát. Ilyenkor nagyot tüszentett, elvakkantotta magát, aztán kilépett a passzivitásból. Föflállott a két hátulsó lábára, a másik kettőt reánk rakta, s megciháta a gallérunkat, vagy pedig nagy lapát nyelvélvel megnyalta az arcunkat.

Azt is szerette, ha futóst játszottunk. Mindig ő volt a macska s mi az egerek. S nem volt az a szaladó, a kit utól nem ért volna. Azt meg sohasem vette tudomásul, hogy nem akarunk vele játszani. Ő futott azért rendületlenül. Sokszor a legválságosabb pillanatban, mikor a macska szinte megfogta az egeret, hirtelen közbe ugrott s leráncigálta az egérkét. Ugy, hogy egér, macska, vagy kutya ott benttergett a földön. Mert humorizálni szeretett.

Egyszer nyári délután, mikor a nap minden kis telbűcskét elűzött maga mellől, s a földi lényekre az ebéd utáni szender leplet bocsátotta, betévedt egy cigány purdéz az udvarunkra nyilván azon szándékkal, hogy valamelyik csirkefiúval ismeretséget kössön. Rossz helyre jött. Mert a zajra előkerült a nagy kutya a bojtortájansból, a hol délutáni szendergését végezte békés agyétértésben a baromfiakkal s neki ugrott a barna ifjunak. Mikor aztán ez rémülten menekült a szörnyeteg elől, utána vetette magát, leszedte a hátáról egyetlen ruhadarabját, a palástot, s mint valami győzelmi zászlót vitte magával a bojtortájansba. Este felé aztán előhozta, s mutatványokat rendezett vele az udvaron a magasabb legtornárszat elemeiből mindaddig, míg a paláston nem maradt semmi emberi ábrázat. Még egy hétig is mind a foszlányokkal foglalkozott, míg végre a szelek az utolsó szilánkot is elhordták napkeletnek, napnyugatnak.

Egy reggel aztán mikor felkeltünk, nem találtuk sehol a nagy kutyát. Bizonyosan a szalmás szomszédok csináltak vele valamit, a kiket télviz idején megfosztott jövedelmi forrásuktól. Híre is ment a faluban, hogy a felvigyázóék kutyája néhaivá lett. Gondoltuk, legalább úgy tűnt el mint a fülemile: senki sem tudja merre van a sirja.

Egy hét múlva aztán megtudtuk, hogy a harmadik faluban őrzi a kis bíró udvarát ugyanannyi bírséggel és odaadással, mint a menyivel a miénket őrizte nyolc nappal annakelőtte.

Az egész falu megbotránkozott rajta, csak a két szalmás szomszéd nem. Emlékszem, hogy a tanító úr, egyetlen ember városunkban, a ki világpolitikát űzött, mert az egész faluban csak neki járt ujságja -- mikor este átjött hozzánk pipaszóra, proletárnak és világpolgárnak szidta a nagy kutyát. Mi is haragudtunk rá.

két esztendő múlva aztán ismét odakerült hozzánk. Megsíványodott testén kopott volt a kabát, épen mind a hü- sége. De azért kész volt törhetetlen ragaszkodással örködni álmaink, a baromfiak, a szalmaboglya fölött.

Irgalmatlanul kiverték az udvarról. Lefeküdt a kapu elé a hidra. Az utca gyerekek megdobálták. Egy darabig túrta a jobb jövő reményben, és azért mert tudta, hogy : ist die brücke verloren, ist Siebenbürgen verloren. De aztán mikor látta, hogy nincs itt mire várni, szomorúan tovább kallogott

Ugy kellett neki. Ha már mindenképen úgy akart esze- lekedni, mint az emberek, akkor miért született kutyának ?

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az erdélyi róm. kath. irodalmi tár- sulat** választmányja folyó hó 27-én (szerdán) d. u. öt órákor a Köznevelődés szerkesztői helyiségében gyü- lést tart, melyre a t. tagokat meghívja az elnökség.

— **XIII. Leo.** Február 20-án 23 éve múlt, hogy a pápaválasztó bibornokoknak egyesítette a Szent Lélek akarattal s megválasztották dicsőségesen uralkodó szentséges Atyánkat pápának. Törhetetlen hűséggel s az alázatos szeretet hódolatával köszöntjük e nevezetes évtorduló alkalmával szentséges Atyánkat s mondjuk a pápai himnus szerzőjével: Tartsd meg Isten szent Atyánkat, Krisztusnak helytartóját!

— **Kegyelmes Püspök Urunk Ó Méltósága** f. hó 21-én az östvéli gyorsvonattal nagynőjének, a 86 éves korában f. hó 20-án elhunyt özv. Szegedi Lujosné szül. Majláth Mária csillagkeresztes hölgy temetésére Bécsbe utazott. Az elhunyt a boldogult országbíró utolsó nővére volt. R. i. p.

— **Uj confraterék.** Az erdélyi szent Istvánról nevezett szent Ferenc rendi tartományi főnök dr. Ujfaluai T. József apátkaonokot és Dr. Balás András papnöveldei vice-rectort confratereknek nevezte ki. Az új kitüntetéshez szívből gratulálunk.

— **Uj pápai praelatus.** A pápa ő szentsége Andrásy János nagyváradi apátkaonok urat pápai praelatusnak ne- vezte ki. A pápa ő szentségének kitüntetésé annál nagyobb örömmel tölt el minket, mert Andrásy János ő méltósága egyházmegyénk szülőtte és Irodalmi társulatunknak nagy lelkű Maecenas. Szívből kívánjuk, hogy a magas korn egy- házfejedelem a Szentatya e kitüntetését sokáig élvezhesse.

— **Személyi hírek.** A Kopatz J. Pátrik halálával megüresedett esik-somlyói hittanári állásra Püspök urunk Balog József marosvásárhelyi hittanárt nevezte ki, maros- vásárhelyi hittanárnak Dr. Szilveszter Ferenc teologiai praefectust, az ő helyébe pedig Vezér László udvari papot. Dr. Szilveszter Ferenc szerkesztőtársunkat új állomására sze- retetteljes jó kívánatainkkal kísérjük.

— **Szentségimádás.** A helybeli oltáregyesület ham- vazó szerda előtti három napon azaz február 17—19-én az irgalmas nővérek kápolnájában szentségimádással egybekötött ájtatosságokat tartott. Az ájtatosságok sorrendje a követke- ző volt : naponként reggel 8 órákor nyilvános imádsásra ki- tették a legfőbbesőbb oltári szentséget s a délelőtti folyamán minden órában szent mise volt ; délután 5 órákor pedig szent

beszéd, aztán litánia, melynek végeztével a legfőbbesőbb oltári szentséget visszahelyezték a tabernaculumba. A három napon át óránként haranggal jelt adtak, e jelle a templom ajtaján belül följegyzett imádók egymást fölváltották s így mindig volt rendes imádás. A szent beszédeket vasárnapon Scothy Gyula egyesületi elnök, hétéfn Vezér László, udvari pap tartották ; kedden pedig Molnár János pápai praelatus és országgyűlési képviselő mondott nagyhatású beszédet. Az egész ájtatosságot Püspök urunk végezte be. Ő méltósága tartván tényes segédlettel a litániát és Te Deumot. Oltá- egyesületünk életrevalóságát mutatta meg e három napon, tagjai mindig szép számmal és példás áhitattal tölttek ki az imádási órákat.

— **Hamvazó szerdán** a hamvazás mely jelentőséggel szertartását Püspök urunk végezte, a szent misét Kovács Simon kanonok mondotta, a mely után a Püspök ur a szó- székéről megható szép beszédben az Ur Jézus kiszívnedésé- ről való gyakori emlékezésre, a bűjt megtartására és bünt- bányati cselekedetek gyakorlására buzdított.

— **Eger lánglelkű érseke** a nagybűjt alkalmából főpásztori -szózatot intézett papságához. Első részében a vál- ságos helyzetről szól, mely a társadalmat fenyegeti, rámu- tatóván a bajok forrására : a hamis élvreke és eszm irányza- tokra, a visszasz akaratra, mely ma is épp úgy, mint sz. Pál korában csak azt vitatja igaznak, a mi kívánságának kedvez, a mit óbajt. Találón és híven festi következőben az ujkori jogelvek hirdetőinek viselkedését a kath. egyházzal szemben. Körleleve második része a bajok orvoslásával foglalkozik. E tekintetben nincs hatályosabb semmi, mint Krisztus tana, mely az elméket megvilágosítja és a lelkeket az erény fűségére ragadja. Feltétlenül szükséges, hogy az illetékes tényezők a nyilvános élet minden terén, az ország alkotmánya által nyújtott eszközök és módok felhasználásával, közös akarat- tal, válltve járjanak el. . . . Végül buzdító szavakat intéz pap- jahoz. Gondolatosság, szigoru logikai egymásután és rend, erőteljes és nyomatékos nyelv, lángoló szeretet, igazi főpász- tori lelkesedés az egyház jogaiért jellemzik e nagyszabású főpásztori levelet.

— **Nyilvános számadás és hála.** Néh. Balázs Ignác sírkövére és szentmise alapítványára adakoztak : Bá- lint György, Buslig József, Csató János, Dr. Kóródy Péter, Kovács Mihály, Lorincz Sándor, Lukács Vilmos, Mártonffy Sándor, Puskás Gergely 12—12 korona ; Kocsag Ignác 10 korona, Magdó Mihály 6 korona, mint az elhunytak osztálytársai ; továbbá Hadnagy Mihály 10 korona, Jung Cséke Lajos, Retegyi József 4—4 korona, Sebestyén Mózes 5 korona, Bodó Albert, Fekete Imre 3—3 korona ; Péterffy József, Albert Ferenc, Bajna Ferenc Papp Gyula, Daró Alajos, Oláh Antal, Gazda Dénes, Nagy Ferenc, Holló András, Szabó Elek, Bartos Dénes, Kiss András, Szekeres János 2—2 korona ; Hajkó L., Szélyes Dénes, Konez Ignác, Papp Albert, Abos József 1—1 korona ; és a küllökemény- falvi Maria-társulat 10 koronával járultak, eme nemes cél megvalósításához. Teljék összesen : 194 korona. Ebből sírkö- és kerítésre kiadott 99 korona, maradt a szent mise alapa- ra 95 korona. Fogadják ugy a szeretett osztálytársak, mint a nemes szívű adakozó paptársak, hálás köszönetemet. Kü- llök-Keményfalván, 1901 január 2-án. Lorincz Sándor ple- bánus.

— **Csodabogar.** A szenzációkban utazó Magyar Szó kolozsvári újságok után a következő hírt közli : „A kolozs- vári ev. ref. hívek körében óriási feltűnést s nagy izgatottsá- got keltett az ottani jezsuita paterek legutobbi ténykedése ; van Kolozsváron — folytatja a nevezett újság — egy társaság, mely szent Antalról neveli magát és a felekezet nélküli segélygyűjtést tűz ki feladatul. Ezt a társaságot azonban

egészen hatalmukba kerítették a Majláthi püspök védnöksége alatt működő jezsuiták és most a segítség nyújtást úgy gyakorolják, hogy református gyermekeket titokban saját felkezeltek szerint nevelnek. Az eset nyilvánosságra jött és mint értesültünk dr. Bartók György püspök sürgős leiratot intézett Herpei Gergely ev. ref. lelkészhez, hogy gondos utánjárás és vizsgálat után az ügyről, kimerítő jelentést tegyen. Ez a közlemény. Most Herpei lelkész a. a. meg fog indulni és kutatni. Kolozsvárt ugyan nem talál egy jezsuitát sem, ha csak le nem száll a piaristák templomának kriptájába, ott porladoznak a kolozsvári jezsuiták, sok mesét tudnak felőlük a kolozsvári véb. asszonyok, melyeket rém látásaikkal még féltretevesebbekké tesznek. Ily mese, vagy ha tetszik rémes látomás a fenti bir is.

— *A feletős szerkesztő betegsége miatt a szerkesztésért felételő Erőss József.*

I R O D A L O M.

* **Boldogság útja**, írta Violet Gyula áldozó pap. A kaszai egyházi batóság engedélyével. Sátoralja-Ujhely. Ára: 1 korona Minden tíz lépésre akad — ugymond a szerző — egy családott boldogtalan emberre, pedig a boldogság útja nyitva van neki ugy mint másnak. Ezt az utat rajzolja előnkbe, erre az utra akar vezetni mindenkit a szerző. Minden szava szívből fakad és szívhez szól. Szívesen ajánljuk olvasónk figyelmébe.

* **Gyónást könyvecské katólikus gyermekek számára.** A gyermekeknek a szent gyónásra való előkészítése a hitoktatók és lelkipásztorok egyik legfontosabb és legterhebb munkája. Ennek a munkának megkönnyítésére szolgál az a kis alakú, 77 lapra terjedő esimes kötései gyónási könyvecské, mely nemrég jelent meg a Szent István Társulat kiadásában. E könyv Dr. Dreher Tivadar írás „Beichtbüchlein“-jeinek fordítása, a mely míg egyszerű közli a gyónási kátét s kimerítő oktatást nyújt a penitencia-tartás szentségéről, addig másrészt oly kimerítő, gyermekeknek szánt lelkiismeretvizsgálati tükör van benne, mint a mió egy hasonló szabású gyónási könyvecskében sem található. Meg vagyunk győződve, hogy e kedves é hasznos könyvecské mikamar legszelebb körü elterjedést fog találni : a mint hogy azt megis érdemli. Melegen ajánljuk a hitoktatók és általában a lelkészkedő papság figyelmébe. Ára igen tetszetős kötésben, imakönyv formátumban csak 36 fillér. — A nagybőjti időre még egy másik ajtatóssági könyv is jelent meg a Szent-István-Társulat kiadásában, melynek címe :

* **Szent keresztúti és más ajtatóssági gyakorlatok.** (Stációskönyv) Jézus kiaszenvedéséről és haláláról. Ára kötve 20 fillér. Megrendelhetők, legelőszertibben az ár előleges beküldésével, — a Szent István-Társulat könyvkiadóhivatalában : Budapest, VIII. Szentkirályi utca 28. szám.

* **Elmélkedések az evangélium egész tartalmá fölött.** Dr. Schlör elmélkedései az egész katólikus világ kedvenc olvasmánya. Papé, világié, egyaránt. A materiális kor az elmélkedést olybá veszi, mintha tengerbe vizet öntenének. Azt tartja a modern kor fia, hogy elég baj az élet az ő viszonytásaival, bajával, bujával; az öröm pedig feledtet az emberrel Isten, jövőnd boldogságot — mindent. Schlör Alajos műtvénék sem az a célja, hogy aszkákat s a világtól teljesen elvonuló embereket neveljen; hanem, hogy megtanítsa az embereket arra, miként lehet Istennek az élet minden körülményei között szolgálni, miként lehet a modern élet számtalan szirtje között munkálni jövőnd, tulvilági boldogságunkat. Mindenesetre igen kívánatos, hogy a hatalmas munkát a magyar katólikus közönség

is megismerje, megszerezze s töle telhetőleg pártfogolja. A világszerte elterjedt elmélkedések I. magyar kiadása vagy 40 esztendeje látott napvilágot s el is kelt annyira, hogy évek óta lehetetlen könyvárusi vagy antikváriusi uton hozzájutni. A mostani II. kiadást fordította és átdolgozta Nogáll László, kétegyházi plébános s mondannuk sem kell, hogy ezen irodalmi működése révén is kitűnően ismert írónak munkája minden tekintetben kifogástalan. A meglepően díszes előkéő kiállítás a Szent-István-Társulat nyomdáját dícséri. Schlör műve különben annyira ismert, hogy fölösleges külön is figyelembe ajánlani. A munka három vagy kötetben jelen meg. Az első kötet 608, a második 584, a harmadik 568 oldalra terjed, nagy nyolcad alakban. Az elmélkedések száma pedig három kötetben összesen 469. A háromkötetes műltek ára 12 korona. Megrendelhető a fordítónál. Szűkebb ellátásnak engedményben részesülnek.

* **Lubrich neveléstudománya**, melyet az elhunyt tudósnek rokona dr. Pacséri Károly Nógrádmegyei kir. tanfelügyelője rendez sajtó alá, már március közepén elhagyja a sajtót. A szóban forgó mű az eddigi három kiadástól lényegesen eltér, a mennyiben az újabb tudományos eredményeket, főleg annak lélektani részében teljesen felöleli s egyéb részeiben is lényegesen átdolgozást nyert. A két vaskos kötet előfizetési ára 10 korona. A mű bolti ára 12 korona lesz. Pedagógusoknak a sajtó alá rendező azon kedvezményt nyújtja, hogy a műre öt, két koránás havi részletben is előfizethetnek. Az előfizetések március hó 10-éig Balassagyarmatra (Nógrád megye) küldendők dr. Pacséri Károly kir. tanfelügyelőhöz, ki egyszerű levelező lapon előjegyzéseket is elfogad. Előjegyzőknek a mű utánvételt küldetik meg.

* **Noé bárkája.** Ez a címe Bolanden Konrad legu jabbán magyar nyelven megjelent érdekes regényének. A regény a karolingi császárok idejében játszik és bemutatja az akkor is elhaámasodott zsidóság visszaéléseit, rabszolgakereskedését. Fonalát a regénynek egy keresztény szűz elrablása Zadok zsidó rabszolgakereskedő által, aki a gyenge szűzet a korodvai császárnak szándékozik jó pénzért szállítani. Hogy hogy nem, Angard a fogoly keresztény szűz kiszabadul a zsidó kezei közül. A zsidó küzdelme a leány megszerzéseért a regény eseménye. Már-már hatalmába keríti Zadok áldozatát, midőn elveszi méltó büntetését és Angard egy nemesi újuval kötött boldog frigyben nyer koronát türelméért. A mindvégig érdekes regény egy vaskos kötetet alkot. Karácsonyi s egyéb alkalmi ajándéknak igen megfelel. Ára füzve 2 kor. vászón k. 3 k. Sac. ee. ss. á 30. Megrendelhető T. Pelikán Kriszof kiadásában Budapest VII. Csömöri út 32, a pénz előzetes beküldésével.

* **A tankönyvek változtatása.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 67.977/1900. sz. alatt a tankönyvek változtatása tárgyában rendeletet adott ki valamennyi tanfelügyelőnek. A miniszternek tudomására jutott, hogy a tanítók, illetve tanítótestületek több helyütt gyakorta változtatják az intézetekben használatos kézikönyveket, minek következtében ezen iskolák egy-egy osztályában minduntalan más-más kézikönyv kerül a gyermekek kezébe. Minthogy azonban a gyakori tankönyv változtatás egyrészt a tanítás sikerességét veszélyezteti, másrészt meg az iskolázatot szülőket és az iskolafentartó községeket anyagilag is sújtja; felhívta a tanfelügyelőseget, hogy a tankönyvek megbírálása, engedélyezése és használatba vétele tárgyában az 1900/96. eln. sz. alatt kelt rendelettel kiadot szabályzat 14. §-a értelmében komolyan figyelemtesse a vezetése alatt álló állami és államilag segélyezett községi iskolák tanítóit, illetve tanítótestületeit, hogy az intézetekben használatban levő egyes tankönyvek megváltoztatására nézve csak szoros kivételképen és csak az esetben tegyenek javaslatot ha a behozandó új tankönyv nyelvi, tárgyi és didaktikai, tekintetben határozottan jobb, mint a régi. Ennélfogva minden egyes könyvváltoztatást (an-

nak megjelölésével hogy a tankönyv mennyi ideig volt használatban) külön meg kell okolni a fentebb említett szempontokból, illetve, mely miben áll az új könyv előnye a régi fölött. Oly könyv, mely több évi tanulmányok szolgálatául, első ízben csak a kezdő folyamban változhat meg s következő években vihető föl folytatásig a magasabb évfolyamokban, úgy, hogy a tanulók mindig a megkezdett köntyvel fejezzék be a megfelelő tanulmányt.

* **Az elemi rajzoktatás reformja** (A műzés nevelése) című most minden tekintetben aktuális röpirat jelent meg, melyet Mártonffy Márton orsz. iparokt. főigazgató igen érdekes elő- s utószóval látott el. — Az értekező Szűts László, a nagyváradi szakirányú iparostanonciskola jóhírnevű igazgatója írta. A füzet a bevezető sorok szerint csak reflexió akar lenni a párisi kiállítás oktatásügyéről, de a nagyobb tanulmányra valló gondos munkát a hangzatosított eszmék elárulják, hogy e szerény tanulság tulajdonképpen K. Lippich Elek minist. osztálytanácsosnak a műzés nevelése érdekében kifejtett, országos érdektől zaslóbontására akar — s úgy látszik, méltó — viszhang lenni.

Értekező helytelen s elavult rajzoktatási módszerünket erős bírálata vége, a rajzoktatást a gyermekek lelki ösztönei természetese fejlődésére kívánja alapítani és úgy reformálni, mint azt Spencer Herbert elvei alapján az angolok és amerikaiak megvalósították. Egy külön fejezetben a modern elemi iskola rajzoktatásának célját, anyagát és menetét az amerikai Egyesült Államokban és Angliában divó természetes nevelési módszer alkalmazásával részletesen határozza meg s pedig részint az amerikai oktatásügynél a párisi kiállításon látottak alapján, részint az elemi s középiskolai rajzoktatás terén 20 év alatt szerzett személyes tapasztalatai alapján.

A rajzoktatás alsó fokán elrendő célt szerző csakis a munkálkodás vágyának kielégítésében, a fantázia fejlesztésében és a megügyelő képesség felköltésében találja, mely cél mellett a rajzolási ügyességet másodrangú tényezőnek kívánja tekinteni és a rajzoktatás első éveiben a játékszerű jelleggel akarja megnonosítani. Ezen céloknak megfelelően a munkálkodás tárgyát már az első években a beszéd s értelme gyakorlatok keretében, de ezen felül és a 3-ik és 4-ik osztályokban képelet utáni rajzolatásokra, olvasmányok illusztrálására, emlékezet utáni rajzolásra, agyagmintázások, kartonkivágásokra (silhuettrajzokra) és természet utáni rajzolásra kívánja megállapítani.

(A rajzoktatás ezen módszere segélyével elért vagy elérni vélt eredményt s illetőleg rajztanmenetet szerző az észak amerikai angol és japán oktatásügy után emlékeztetőből — a mi viszonyainkra való tekintettel — össze is állította. Ezen tanmenet rajzokat, karton és agyagmintákat, a tanulók műtörténelmi s egyéb gyűjteményeit tartalmazza és azt az érdeklődők a nagyváradi iparostanonciskola tanszergyűjteményében megtekinthetik.)

A füzet bő tartalomjegyzékéből megemlítenedőnek tartjuk a következőket.

A munkálkodási vágy felköltése. A műtörténelem tanításának alapvetése. — A közismereti tárgyak sajátkezi illusztrálása. — A játékszerű jelleg a rajzoktatásban. — Milyen legyen a rajztanítás kezdete? — Illusztrációs képeletből. — A színérdek javítása és a bátor ecsetkezelés. — A füzetet bezárja Mártonffy M. főigazgató: Tapasztalataim a rajzoktatásról a párisi kiállításon című érdekes cikke.

A kis munkának igen érdekes része az, mely a közismereti tárgyak sajátkezi illusztrálásával foglalkozik és azt vallja, hogy a rajzolásnak veres fonalként kell végighúzódnia minden tantárgy észszerű oktatásában.

De nagyon tanulságos és aktualis azon rész is, melyet „Hogyan jutottak az amerikaiak képzett rajztanítói és rajzfelügyelői karhoz?” cím alatt tárgyal s melyben Walter Schmidt működését jellemzi.

A paedagogiai világot közelről érdeklő azon tényről is értesülést nyerünk e röpiratból, hogy az iparostanonciskolák részére a közoktatási miniszter úr már megtette a szükséges intézkedéseket és rövid idő múlva kinevezi a rajztelügyelőket.

A füzet Wodianer (Lampel) kiadásában jelent meg. Ara 1 korona.

* **Az erdélyi szászok multja** vagyoni önkormányzatára vonatkozólag. Írta: Kiss Bálint. Az erd. róm. kath. irodalmi társulat tulajdona. Ara 3 korona. Még mindig kapható irodalmi társulatunknál Kiss Bálintnak ezen kitűnő műve. Történettudósok, tudományos folyóiratok (Századok, Erdélyi Múzeum stb.) s a napi sajtó is a legnagyobb díszesrétekkel halmozták el e nagy szorgalommal és éles judiciummal megírt könyvet. Jogások s minden tudományt kedvelő művelt ember nagy haszonnal olvashatja szász honfitársaink igazi tárgyilagossággal megírt történetét. Lapunk a mult év nyarán kimerítő ismertetést adott felőle. Most újra felhívjuk rá a figyelmet.

P á l y á z a t

— A *gyergyó-kilyénfalvi* róm. kath. hitközség 1901 évi március 11-ig terjedő határidővel a kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Évi jövedelem: 1.) 600 k. havi előleges részletekben a község pénztárából, 2.) 35 terf kemény tűzifa, természetben beszállítva, 3.) Stólaból 80 k. 4.) Szentmihály-alapítványból 17 k. 86 f. 5.) Két határrészben 5 hold 429 ööl szántó, 6.) Kaszáló 11 hold 996 ööl. 7.) Külön udvaron két szoba, konyha, kamara, pince, sütőház két veteményes kert válogatott gyümölcsfákkal beültetve, csűr, istálló, szekérszinnel, sertésöl tyúkollal, kőgabonás, a belsőségben egy terf szénát és sarjut termő kert; 8.) korpótlékkal igényvel bírónak 100 k. a község pénztárából fizetve 9.) 6 hold 349 ööl erdő után legeltetés és faizás. Kötelessége a kántori teendőknél kívül III—VI. vegyes osztály vezetése s az ismétlők tanítása felváltva a tanítóval. Pályázó bármely napon 1901 március 11-ig személyesen jelenjen meg. A püspöki kinevezés után az állomás azonnal elfoglalandó. Kellőleg felszerelt pályázati kérvények alólírotthoz küldendők. — Gyergyó-Kilyénfalván

Vilman Géza,
lelkész

Pénztári üzenet.

Sz. F. r. Z. Köhalom. A küldött 8 koronából 4 kor. 1899-re, 4 kor. pedig 1900 I. felére számít.

B. J. Csik-Szt. Márton. A többletet 1902-re jegyezzük.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Agost.

Szerkesztőtársak: Erőss József, Péter János dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sandor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.